

De L. J. Lammerink schrijft in de „Hervormde Delftsche Kk.“:

Zelf zag ik het met eigen oogen, een deel van een dorp was platgebrand, een huisje was in het midden van de vlammen blijven staan. De vlammen waren over de woning heen geslagen en hadden de woningen van de buien aangetast, maar die eene woning was blijven bestaan en in die eene woning een man, voor wie het geweldsbezwaar was geworden zich te verzekeren. Leerde hij zoo in het vuur der beproeving niet verstaan in de handen van welk een Goddelijk Beschermers hij zich bevond?

Wat meent ge, dat zulke krachtige daden Gods niet zouden meewerken om de liefde overvloedig te doen worden in kennis van die onuitsprekelijke grootheid en goedheid Gods, maar ook in dat innerlijk gevoelen voor zijn rekening te staan, en hoe bedroevend het toch is, wanneer wij ons leven op allerlei terrein nog zoo zoeken te behouden, in plaats van het aan Hem over te geven en onze bekommernis zoo weinig op den Heere werpen.

Als nu de anderen komen vertellen, die met eigen oogen gezien hebben, hoe b.v. elders de bioscopen gespaard bleven en kerkgebouwen verbrandden, of weer elders bij een aardbeving of overstroming de gebouwen der communisten of der mohammedanen of der roomsche missionarissen gespaard bleven en die der gereformeerde zending werden verwoest, dan — ja, dan kunnen we weer van voren af aan beginnen.

De taak der kerkelijke pers in 1927.

Prof. Grosheide zegt in „N.-H. Kbl.“:

We mogen dankbaar zijn, dat de Synode bij haar arbeid zoo door onze kerkelijke pers is gesteund, en we vertrouwen, dat ook onze Pers verder zal medewerken om den welstand van het kerkelijk leven te bevorderen.

Die taak zal dan ook in 1927 moeilijk genoeg zijn. Misschien zelfs zwaarder dan ze was in het voorbij-gangene jaar.

Toen de zaak van Dr. Geelkerken aan de orde was, ging het om één kwestie, die op de Synode, waar al de Kerken bijeen waren, is behandeld. Nu komt het werk aan de bezwaarden. Dat geschiedt op tal van plaatsen. En het is lang niet overal hetzelfde. Het gevaar is groot, dat men rekening houdende met wat men vindt in eigen kring, algemeene maatregelen zal voorstellen, die elders niet passen en daar veeleer verkeerd zouden werken. Een uitlating nuttig hier, kan elders afstooten of de moeilijkheden vergrooten. Vooral omdat bij de bezwaarden zooveel misverstand lijkt te bestaan, onjuiste voorstellingen heerschen, zal het er te meer op aan komen te behouden, zooveel het kan. Hier kan de Pers veel bederven door goedbedoelde, maar toch onvoorzichtige uitlatingen.

Daarbij komt dan de Synode te Groningen. Straks gaan de rapporten verschenen. Betrekkelijk is het gemakkelijk, daarover te handelen, omdat we tot onze voorlichting wel gedocumenteerde, voor ieder te lezen rapporten zullen ontvangen. Toch, omdat we nu eenmaal in dagen van crisis leven, zal ook hier de bespreking veel zorg vereischen. Opdat niet dadelijk worde afgesneden, hetgeen wat nieuw of vreemd lijkt, maar alles rustig worde overwogen en goede vooruitgang van ons kerkelijk leven bevorderd.

Wereldbeeld en wereldbeschouwing.

De P. v. Dijk heeft indertijd in de „Zeeuwse Kerk“ enkele bedenkingen geopperd tegen dr. Schoutens uitspraken over het bijbelsch wereldbeeld. Gelijk hij zelf zegt, betrof zijn bezwaar de meening van dr. Schouten,

alsof de Bijbel in een ander wereldbeeld geschreven was, dan wij hebben; en aan die uitspraken van de H. Schrift welke op dit naïeve wereldbeeld betrekking hadden, geen normatief gezag zou zijn toe te kennen (blz. 18 Sch. Wereldb.).

De v. Dijk deelt nu mede, dat hem „van zeer geachte zijde uit Kampen“ geschreven is, dat zijn opmerking niet juist was. Immers, zoo merkte de correspondent van de v. Dijk op, er is immers onderscheid tusschen wereldbeeld en wereldbeschouwing. Het eene kan dus niet, het andere wel normatief zijn.

Hiertegenover zegt de v. Dijk dan weer:

Alleen merken wij op, dat wij bij de bestudeering van het boekje van Dr. Schouten „Het wereldbeeld enz.“ het onderscheid niet hadden leeren inzien tusschen „beeld“ en „beschouwing“. Wereldbeeld is de samenvatting van de kennis aangaande de inrichting van de wereld. Door het vragen naar de harmonie die al het geschapene beheerscht; het zoeken naar den oorsprong, het doel van het heelal tracht de mensch zich een wereldbeschouwing te verweren.

Daar die kennis, naar Dr. S. zelf verklaart, uit den aard een systematische kennis is, zal tot het wereldbeeld dus ook wel de beantwoording van de vraag naar den samenhang, naar de harmonie behooren. En natuurlijk staat (blz. 2) beginsel en feit in zoo nauw verband, dat van het beginsel waarvan men uitgaat zeer afhangt hoedanig de groepeerings van de feiten is. Zoodat toch ook „wereldbeeld“ vengoed een zeker resultaat is van mijn beginsel.

Wij hebben daarom het onderscheid tusschen wereldbeeld en wereldbeschouwing wezenlijk niet zoo gevoeld, als Dr. S. het wil duidelijk maken.

Voorts werd in den brief van de v. Dijk's correspondent nog betreurd, „dat men van theologische zijde telkens maar weer de beoefenaren van andere wetenschappen bij ons volk verdacht maakt“. Daarvan dachtte de auteur van den brief noodlottige gevolgen voor de kerken.

Hierop antwoordt de v. Dijk dit:

We hebben onze waardeering voor Dr. S. niet onder stoelen of banken gestoken; en zijn zeer matig in onze uitdrukkingen geweest. We meenen met onze „Zeeuw-

En even later:

Ja, tegenover hen, die beweren (zoals b.v. De Buskes), dat de classis water in den wijn gemengd en de Brussaard ten koste van de eerlijkheid was tegemoet getreden, zegt De H. C. van den Brink:

„Het zal echter nu na kennisneming van de feiten voor ieder wel overduidelijk zijn, dat van zoo'n middenstandpunt geen sprake is.“

Voorts valt nog te citeeren uit de pers, die tegenover de Gereformeerde kerken staat, een uitlating van de J. J. Buskes. Hij zegt in de „Overtoomsche Kk.“:

Laat men toch niet vergeten, dat de geest van het kerkelijk leven nooit bepaald wordt door scherpzinnige formuleringen en brede redeneeringen. De geest van het kerkelijk leven wordt bepaald door de levende personen, die in de kerk arbeiden. De geest van Assen wordt niet gehandhaafd door besluiten op papier, maar door levende personen die in dien geest leven. Al zijn allerlei besluiten in de kerk als officiële besluiten van de synode (hier kerk rechtsgeldig, praktisch beteekenen zij niets, wanneer de levende personen er niet achter staan).

Algezien van den onzaligen en langzamerhand door de repetitie wat vervelenden term „de geest van Assen“ ben ik het volmaakt met de Buskes eens dezen keer. Ik vind het alleen maar jammer dat hij zelf tegen deze wijsheid ageert, door b.v. te eischen, dat de classis Haarlem niet ieders „geest“ probee uit zijn werk, maar automatisch de paperassen, die in geval A dienst deden, één voor één voor den dag halen zal en als handleiding voor den loop van het geding gebruiken zal in geval B. Dat is te veel mechaniseerend, schematiseerend, inquisitoriaal, etc. Laat men niet heendringen om de groote waarheid dat niemand heeft willen verklaren wat de Brussaard heeft uitgesproken.

De Buskes stelt wel een regel maar is kwaad als de classis Haarlem hem opvolgt.

De „humor“ in het Evangelie.

In „De Wachter“ schrijft de heer T. v. d. Kooy over de geschriften van dr. M. v. Rhijn uit den lateren tijd. Hij brengt ook ter sprake, wat dr. v. Rhijn opmerkte over den „humor“ (de „ironie“) van Christus. De heer v. d. Kooy heeft zijn bedenkingen tegen de wijze waarop prof. v. Rhijn bewijzen zoekt bij te brengen:

Wat ons echter opvalt, en eigenaardig aandoet, is dat hij er in den breede op wijst, dat vele woorden van onzen Heere Jezus als „humor“ moeten worden verstaan!

Eéns op dit pad, is het verbaazend, hoeveel humor hij in de Evangelien vindt. Hij ziet den Heere Jezus en de Apostelen en de schare, zelfs Abraham in de gelijkenis, al maar schudden van het lachen, of althans een ondeugend gezicht zetten, of glimlachend knikken.

Zacheüs zat in den boom. De menschen lachten hem uit, en rieden: „kijk Zacheüs eens! Jezus bemerkte dat men hem niftachte... Toen Jezus bij Zacheüs in huis was, zei deze: „Ik ben een dief, maar ik zal het goedmaken!“ Bij hem aan huis werd voortaan nooit meer over geld gesproken (!)... Hoor van de weduwe en den rechter: „Het feit, dat de vrouw den rechter de ooren vol zankt, zoodat hij bang wordt, dat zij hem in het gezicht zal vliegen en de oogen uitkrabben, was wel geschikt om de hoorders te doen lachen...“

Als de Farizeeërs in Lukas 14 gaan zitten bij den maaltijd, probeeren zij allen naast den gastheer te komen; dringen op fatsoenlijke manier; trappen elkaar op de teenen en zeggen even „jardon“. Als Jezus daar wat van zegt, zit de gastheer voortdurend te knikken; hij is het daar wel mee eens...

De „humor-helpe“ kan, geloof ik, een soort obsessie worden. Dr. van Rhijn onderstelt ook al ironie in het woord des Heeren: „Judas, verraadt zij den Zoon des menschen met een kus?“ Hier werpen we in ons oordeel alle reserve af! In dit ontroerende oogenblik der gevangenneming, nu de Heere in Gethsemané heeft geleden, en zich vrijwillig aan zijn vijanden overgeeft, om daarmee den langen lijdensweg te betreden; in dit machtige moment van verschrikkelijke werkelijkheid, aan ironie te denken, vinden we psychologisch de ongerijmdheid zelve.

En zoo ook laat hij vader Abraham den Farizeeër met een „ondeugend gezicht“ aanzien, als hij spreekt van de groote kloof; „glimlachend en min of meer ironisch“, als hij zegt, dat ze Mozes en de Profeten moeten hooren; en als het gesprek uit is, knikt vader Abraham nog eenige keeren, en er ligt iets van ironie in zijn oog... „dat heb ik 'em es goed gezegd!“

Maar, vragen we, wat zou dat voor een Abraham moeten zijn, die een van zijn vleeschelijke nakomelingen in het helche vuur smarten ziet lijden, en hem dan in allerlei grappes en ironische gezegden de trekken van zijn Farizeesche systeem „thuis doet krigen“, zooals de schrjver wil?

Ik voor mij geloof, dat de ironie in Christus' woorden (en elders in den bijbel) niet te ontkennen valt. Maar eveneens dat de „bewijzen“ van prof. v. Rhijn niet alle recht gekozen zijn.

Nog andere bedenkingen heeft de schrijver in het algemeen:

Hij (dr. v. Rhijn) noemt het Evangelie „den blik, dien Jezus op de wereld had.“ Mij klinkt dit veel te beperkt, veel te relatief. Wij menschen hebben allerlei „blikken op de wereld“, de een zus en de ander zoó, en sommigen hebben al een heel vreemden kijk. Moeten we nu bij onzen Heere Jezus ook al spreken van den blik, dien hij op de wereld had?

Bij het woord van den Heere Jezus tot den moorde-naar: „Heden zult zij met mij in het Paradijs zijn“, teekent Dr. van Rhijn aan, dat Jezus hier wat „oversloeg“, n.l. den tusschen-toestand. Alweer, ik kom niet op het veld der exegese, maar moeten we bij den Heere Jezus van „overslaan“ spreken?

„In het huis mijns Vaders zijn vele woningen.“ Dr. van Rhijn noemt ze „logeerkamers“ (!).

Evangelische Gemeenschap (2285), Drieëenheids-gemeente (658), Vrije Evangelische Gemeente (324), Oud-Katholieken (242), Christian Science (241). De Evangelischen tellen 3.100.000 leden, de Roomschen 442.781, de Joden 250.000. Ons zou vooral de vraag nog interesseren, hoeveel Evangelisch-Gereformeerden er in Berlijn naast de Evangelisch-Lutherschen zijn.

HEPP.

PERS-SCHOUW.

Kwestie-Brussaard.

De gereformeerde pers neigt er toe, de zaak-Brussaard als afgedaan te beschouwen. De belangstelling, voorzover ze zich in persantikelen uitsprekt, luttelt. Slechts enkele stemmen vallen te beluisteren van die bladen die me onder de oogen kwamen.

De J. G. Kunst schrijft in de „Geldersche Kerk“:

Wat Br. Scheurer van zijn ziekbed ons zond — men kan het elders in ons blad vinden — leeft in veler hart.

Een korte eenvoudige afdoende verklaring van de Br. ware op zichzelf aantrekkelijker geweest.

Er blijven nu broeders en zusters die met het gegeven zich niet geheel voldaan kunnen voelen en die niet helemaal gerust zijn.

Maar een andere vraag is of er billijke reden is voor kritiek op de handelingen der Classis.

Nu moet allereerst niet uit het oog worden verloren dat buitenstaanders niet alles weten wat er in besluiten vergaderingen wordt verhandeld.

En bovendien ondervinden zij niet den geestelijken invloed die er van de sfeer eener vergadering uitgaat en die ontegenzeggelijk mee van invloed is op de vorming van een oordeel.

Men kan tegen besluiten vergaderingen toornen zooveel men wil, maar ze blijven niet te ontgaan.

Juist in de classis Haarlem heeft men het met openbare vergaderingen beproefd maar het bleek niet te kunnen.

En zij, die van ons uitgingen en een tegenkerkverband formeeren hebben wel een grooten mond opgezet over het vergaderen in comité, maar ze doen het zelf ook.

De samenkomsten der bezwaarden zijn soms zelfs geheim en in hun samenkomsten van kerkelijken aard ontbrak het comité-generaal niet.

Vervolgens merkt de Kunst nog op:

Nu heeft men wel gezegd: waarom is aan de B. niet dezelfde verklaring ter teekening voorgelegd als aan Dr. Geelkerken?

De nevenvraag wat het beste is om iemand een verklaring ter teekening voor te leggen dan hem zelfs een verklaring te laten geven willen we zóó beantwoorden, dat naar omstandigheden moet worden gehandeld.

Aan Dr. Geelkerken, die telkens begon met iets te verklaren of toe te stemmen maar om het daarna weer te verzwakken of grotendeels terug te nemen is ten slotte een verklaring, aan het verhandelde ontleend, ter teekening voorgelegd.

De Synode zocht op deze wijze een positieve verklaring van hem te verkrijgen, waar hij zoo weinig positiefs gaf.

Aan de van Dijk, die zich veel meer gaf en met een betoog kwam tot de Synode, is als logisch gevolg daarvan gelegenheid gegeven zijn gedachtengang in een conclusie vast te leggen in een verklaring.

Verskil van behandeling is hiermee volstrekt niet bedoeld.

Maar daaruit volgt nu ook, dat met de verklaring van de Brussaard, geboren uit het verloop van de onderhandelingen met hem, genoeg kon worden genomen.

En dat deze verklaring toch inderdaad niet zoo onvoldoende is als wel wordt gemeend blijkt duidelijk uit de wijze, waarop de vroegere medestanders van de Brussaard haar hebben ontvangen.

Zij hebben hem hun toorn niet gespaard.

Of er dan in de gedraging van de Br. geen op-verklaarbare momenten zijn? Ongetwijfeld. Maar laat ons dat, zoo noodig, wel erkennen, maar niet beoordeelen.

Ik geloof dat we dan daar komen waar God alleen te oordeelen heeft en ook richten zal.

In „Het Kk.“ heeft dr. Kaajan het nog met een in-zender over de aangelegenheid. Inzender had het verloop van de kwestie-Brussaard vergeleken met den gang van andere procedures, en kwam tot een eindconclusie, die noch voor de Brussaard, noch voor de Geref. kerken bepaald vleidend is. Dr. Kaajan vat de bedenkingen van inzender aldus samen:

Dit alles is ongetwijfeld scherp gezegd.

De Brussaard heeft met woorden gespeeld.

En de Synode wilde bedrogen worden.

Waarop de Brussaard zegt: bedrieg haar dus.

Onze vriend haalt deze woorden van de Aalders bijbaat met groote instemming aan.

Dr. Kaajan wil de dingen wat anders zien. Hij verwijst naar de H. C. v. d. Brink, die toch niet de classis Haarlem zijn kritiek sparen zou als hij ze had:

Laat ik allereerst mogen opmerken, dat de H. C. van den Brink, de scherpzinnige theoloog van Zandvoort, over de kwestie-Brussaard gansch anders denkt dan zijn beide medestanders de Buskes en de Aalders.

Hij staat geheel aan de zijde van den „Gereformeerden“ medewerker van het „Handelsblad“ en van de S. P. Vermeer, die verklaarden, dat de Brussaard wel degelijk aan de classis Haarlem de volle honderd procent heeft gegeven.

Niemand zal mij onvel duiden als ik zeg, dat ik aan het oordeel van de van den Brink in dezen heel wat meer waarde toeken dan bijvoorbeeld aan dat van den jongen de Buskes.